EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 20.7.2021
COM(2021) 409 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o provádění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech

1. ÚVOD

Směrnice 2014/41/EU o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech[1] (dále jen „směrnice“) stanoví jednotný komplexní rámec založený na zásadě vzájemného uznávání, který orgánům jednoho členského státu umožňuje získat důkazy z jiného členského státu.

Návrh směrnice byl předložen z podnětu sedmi členských států[2]. Rada a Evropský parlament směrnici přijaly v souladu s čl. 82 odst. 1 písm. a) Smlouvy o fungování Evropské unie dne 3. dubna 2014 a směrnice je závazná pro všechny členské státy s výjimkou Irska a Dánska.

Směrnice nahradila stávající rámce pro shromažďování důkazů, jmenovitě Úmluvu o vzájemné právní pomoci v EU z roku 2000[3], rámcové rozhodnutí 2008/978/SVV o evropském důkazním příkazu[4] a rámcové rozhodnutí 2003/577/SVV o zajištění důkazních prostředků[5].

Hlavní prvky směrnice jsou uvedeny níže.

- Evropský vyšetřovací příkaz je **rozhodnutí justičního orgánu** vydané či potvrzené justičním orgánem jednoho členského státu za účelem provedení nebo uznání jednoho nebo několika vyšetřovacích úkonů v jiném členském státě s cílem získat důkazy.

- Evropský vyšetřovací příkaz se vztahuje na **všechny vyšetřovací úkony**[6] ve všech fázích trestního řízení kromě vytváření společného vyšetřovacího týmu.

- Členské státy jsou povinny **evropský vyšetřovací příkaz bez dalších formalit rychle uznat a vykonat** a tento příkaz lze odmítnout jen za omezených okolností, například z důvodu základních zájmů v oblasti národní bezpečnosti a dodržování základních práv.

- Směrnice stanoví přísné **lhůty** pro shromažďování požadovaných důkazů.

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech (Úř. věst. L 130, 1.5.2014, s. 1).
[2] Belgie, Bulharska, Estonska, Rakouska, Slovinska, Španělska a Švédska.
[3] Úmluva o vzájemné pomoci v trestních věcech mezi členskými státy Evropské unie ze dne 29. května 2000 (Úř. věst. C 197, 12.7.2000, s. 1).
[4] Rámcové rozhodnutí Rady 2008/978/SVV ze dne 18. prosince 2008 o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech (Úř. věst. L 350, 30.12.2008, s. 72). Toto rámcové rozhodnutí bylo zrušeno nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/95 ze dne 20. ledna 2016 o zrušení některých aktů v oblasti policejní spolupráce a justiční spolupráce v trestních věcech (Úř. věst. L 26, 2.2.2016, s. 9).
[5] Rámcové rozhodnutí Rady 2003/577/SVV ze dne 22. července 2003 o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii (Úř. věst. L 196, 2.8.2003, s. 45).
[6] Evropský vyšetřovací příkaz například umožňuje výslech podezřelých osob a svědků, a to i prostřednictvím videokonference, a shromažďování informací o bankovních a jiných finančních účtech nebo opatření k uchovávání důkazů.

- Poskytuje **standardní formuláře** pro vyplnění evropského vyšetřovacího příkazu (příloha A), potvrzení o převzetí evropského vyšetřovacího příkazu (příloha B) a pro informování o odposlechu telekomunikačního provozu na území informovaného členského státu (příloha C)[7].

- Směrnice obsahuje několik dalších **záruk na ochranu práv na obhajobu**, zejména v čl. 1 odst. 3 a v článcích 6 a 14.

V lednu 2021 Komise navrhla změnu článku 20 směrnice s cílem zajistit její soulad s pravidly EU týkajícími se ochrany osobních údajů[8].

Článek 37 směrnice vyžaduje, aby Komise předložila Evropskému parlamentu a Radě zprávu o uplatňování směrnice založenou na kvalitativních i kvantitativních informacích. Zpráva zahrnuje zejména hodnocení dopadu směrnice na spolupráci v trestních věcech a ochranu osob, jakož i uplatňování ustanovení směrnice týkajících se odposlechu telekomunikačního provozu s ohledem na technologický vývoj.

První část popisuje současný stav provádění směrnice členskými státy a zaměřuje se na hlavní ustanovení, která mají zásadní význam pro hladké fungování evropského vyšetřovacího příkazu. Druhá část uvádí přehled klíčových prvků týkajících se uplatňování směrnice členskými státy.

Při přípravě této zprávy použila Komise informace, které členské státy poskytly při oznamování vnitrostátních opatření k provedení směrnice ve vnitrostátním právu, a odpovědi na dotazník obdržené od příslušných orgánů a právníků v členských státech, jakož i od Eurojustu a Evropské justiční sítě (EJS).

Zpráva se vztahuje na všechny členské státy vázané směrnicí.

2. OBECNÉ POSOUZENÍ

Ke dni 22. května 2017, k němuž uplynula lhůta pro provedení směrnice ve vnitrostátním právu (čl. 36 odst. 1), sdělily Komisi nezbytná opatření pouze dva členské státy a dalších osm členských států oznámilo opatření v následujících dnech a týdnech.

V červenci 2017 zahájila Komise řízení o nesplnění povinnosti podle článku 258 Smlouvy o fungování Evropské unie proti třinácti členským státům (Rakousku, Bulharsku, Kypru, Česku, Řecku, Španělsku, Chorvatsku, Lucembursku, Maltě, Polsku, Portugalsku, Švédsku a Slovensku)

[7] Rada zveřejnila pokyny, jak tyto formuláře vyplňovat: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5291-2020-INIT/en/pdf

[8] Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2014/41/EU, pokud jde o její uvedení do souladu s pravidly EU týkajícími se ochrany osobních údajů (COM/2021/21 final).

za neoznámení opatření, kterými se směrnice provádí ve vnitrostátním právu. V lednu 2018 zaslala Komise odůvodněná stanoviska Rakousku, Bulharsku, Španělsku a Lucembursku, neboť tyto státy opatření přijatá za účelem provedení směrnice ve vnitrostátním právu do té doby stále neoznámily. Do září 2018 oznámily Komisi svá vnitrostátní prováděcí opatření všechny členské státy vázané směrnicí. Analýza oznámených opatření nezjistila žádné významné samostatné chybějící prvky. Řízení o nesplnění povinnosti z důvodu neoznámení opatření přijatých za účelem provedení směrnice ve vnitrostátním právu byla tudíž uzavřena[9].

3. KONKRÉTNÍ POSUZOVANÉ BODY

3.1 Příslušné orgány a ústřední orgány

Ustanovení čl. 33 odst. 1 vyžaduje, aby členské státy sdělily Komisi informace o orgánech, které jsou příslušné vydávat a vykonávat evropské vyšetřovací příkazy, a o ústředním orgánu nebo ústředních orgánech, pokud jsou určeny v souladu s čl. 7 odst. 3. Všechny členské státy zaslaly Komisi svá oznámení.

3.1.1 Vydávající orgány (čl. 2 písm. c))

Podle čl. 2 písm. c) výraz „vydávající orgán“ zahrnuje soudce, soud, vyšetřujícího soudce nebo státního zástupce[10]. Zahrnuje i jakýkoli jiný příslušný orgán, který vydávající stát určí a který v konkrétním případě jedná jako vyšetřující orgán v trestním řízení a má v souladu s vnitrostátním právem pravomoc nařídit shromažďování důkazů, a to za předpokladu, že je takový evropský vyšetřovací příkaz potvrzen soudcem, soudem, vyšetřujícím soudcem nebo státním zástupcem.

Soudní dvůr rozhodl[11], že se pojmy „justiční orgán“ a „vydávající orgán“ v čl. 1 odst. 1 a čl. 2 písm. c) vztahují na státní zastupitelství členského státu nehledě na to, že mezi tímto státním zastupitelstvím a výkonnou mocí tohoto členského státu může existovat vztah právní podřízenosti, nebo nehledě na to, že u uvedeného státního zastupitelství hrozí, že bude při přijímání evropského vyšetřovacího příkazu přímo či nepřímo podléhat příkazům nebo individuálním pokynům ze strany orgánů výkonné moci.

[9] Tím není dotčeno řízení o nesplnění povinnosti, které může Komise zahájit proti některým členským státům, pokud zjistí, že oznámená vnitrostátní opatření provádějí směrnici ve vnitrostátním právu nesprávně, nebo pokud jsou zjištěny systémové nedostatky při uplatňování směrnice v praxi.

[10] Ustanovení čl. 1 odst. 1 upřesňuje, že evropské vyšetřovací příkazy jsou rozhodnutí justičního orgánu vydaná či potvrzená justičními orgány.

[11] Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 8. prosince 2020, Staatsanwaltschaft Wien v. A. a další, C-584/19 PPU, ECLI:EU:C:2020:1002.

Ve většině členských států jsou orgány příslušnými k vydávání evropských vyšetřovacích příkazů státní zastupitelství, vyšetřující soudci nebo soudy. V jednom členském státě jsou k vydání evropského vyšetřovacího příkazu příslušné pouze soudy, zatímco jiný členský stát určil jako vydávající justiční orgán podle čl. 2 písm. c) bodu i) svůj fiskální orgán, který má práva a vykonává odpovědnost státního zastupitelství[12]. Méně než polovina členských států využila možnosti určit jako své vydávající orgány podle čl. 2 písm. c) bodu ii) příslušné vyšetřující orgány, jako například policejní složky. V některých případech byly za vydávající orgány v řízení o správních přestupcích určeny správní orgány. Za potvrzující orgány pro takové evropské vyšetřovací příkazy byli určeni státní zástupci, vyšetřující soudci nebo soudy. V jednom členském státě nebyl pro evropské vyšetřovací příkazy vydané správním orgánem v řízení o správních přestupcích jmenován žádný potvrzující orgán. Toto ustanovení správně provedly téměř všechny členské státy.

3.1.2 Vykonávající orgány (čl. 2 písm. d))

Velká většina členských států určila orgány příslušné vydávat evropské vyšetřovací příkazy také za vykonávající orgány. V některých členských státech jsou orgány příslušnými uznávat evropské vyšetřovací příkazy a zajišťovat jejich výkon také donucovací nebo správní orgány.

3.1.3 Ústřední orgány (čl. 7 odst. 3)

Ustanovení čl. 7 odst. 3 umožňuje členským státům určit jeden nebo více ústředních orgánů, které budou nápomocny příslušným orgánům. Členské státy mohou tyto ústřední orgány pověřit správním předáváním a přijímáním evropských vyšetřovacích příkazů a další související úřední korespondencí.

Značný počet členských států oznámil Komisi nejméně jeden ústřední orgán. Ve většině případů byla ústředními orgány jmenována ministerstva spravedlnosti, kterým však byly přiděleny různé úkoly. Několik těchto ústředních orgánů může být také nápomocno při správním předávání a přijímání evropských vyšetřovacích příkazů a pouze malý počet těchto členských států vyžaduje, aby byly všechny příchozí evropské vyšetřovací příkazy zasílány prostřednictvím jejich ústředních orgánů. V několika případech bylo oznámeno více ústředních orgánů. V některých členských státech mohou orgány poskytovat pomoc, ačkoli nejsou formálně oznámeny jako ústřední orgány.

Několik členských států udělilo svým určeným ústředním orgánům další pravomoci (např. jim svěřily odpovědnost za předběžnou kontrolu toho, zda byly obdrženy všechny nezbytné dokumenty, nebo odpovědnost za odmítnutí za určitých podmínek vykonat evropský vyšetřovací příkaz). Toto ustanovení správně provedly téměř všechny členské státy.

[12] Viz věc C-66/20 projednávaná Soudním dvorem Evropské unie.

3.2 Definice a oblast působnosti evropského vyšetřovacího příkazu a druhy řízení, pro která lze evropský vyšetřovací příkaz vydat

3.2.1 Definice evropského vyšetřovacího příkazu (článek 1)

Všechny členské státy provedly čl. 1 odst. 1, který evropský vyšetřovací příkaz definuje jako rozhodnutí justičního orgánu vydané za účelem provedení jednoho nebo několika konkrétních vyšetřovacích úkonů v jiném členském státě s cílem získat důkazy. Ve 25. bodě odůvodnění se upřesňuje, že směrnice stanoví pravidla pro provedení vyšetřovacího úkonu ve všech fázích trestního řízení, včetně řízení před soudem. V malém počtu členských států může být evropský vyšetřovací příkaz vydán také během výkonu rozsudku nebo trestu. Jeden členský stát uvedl, že evropský vyšetřovací příkaz může být vydán i pro další procesní úkony.

Některé členské státy ve svých prováděcích ustanoveních výslovně nezmínily práva podezřelých nebo obviněných osob nebo obhájce, který jedná jejich jménem, požadovat vydání evropského vyšetřovacího příkazu (čl. 1 odst. 3), důvodem však může být skutečnost, že to již zaručují vnitrostátní předpisy upravující trestní řízení.

Velká většina členských států ve svých prováděcích ustanoveních výslovně nezmínila základní práva a právní zásady (čl. 1 odst. 4). Malý počet členských států však uvedl odkaz na Listinu základních práv Evropské unie, na vnitrostátní ústavy nebo na Evropskou úmluvu o lidských právech. Většina členských států nicméně výslovně stanoví obecnou podmínku dodržování základních práv jako důvod k odmítnutí podle čl. 11 odst. 1 písm. f) v případě porušení této podmínky.

3.2.2 Oblast působnosti (článek 3)

Článek 3 směrnice uvádí, že evropský vyšetřovací příkaz se vztahuje na všechny vyšetřovací úkony s výjimkou vytváření společného vyšetřovacího týmu a shromažďování důkazů v rámci tohoto týmu. Ustanovení 9. a 34. bodu odůvodnění objasňují, že by se směrnice neměla vztahovat na přeshraniční sledování podle úmluvy k provedení Schengenské dohody[13] a na předběžná opatření za účelem zabavení majetku.

Většina členských států provedla článek 3 výslovným způsobem. Několik členských států doplnilo další výjimky, jmenovitě shromažďování údajů z trestního rejstříku, právní pomoc při doručování procesních písemností, výslech obviněné osoby prostřednictvím telefonické konference a zajištění věcí podléhajících zabavení. V malém počtu členských států bylo z oblasti působnosti evropského vyšetřovacího příkazu výslovně vyloučeno přeshraniční sledování podle

[13] Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Úř. věst. L 239, 22.9.2000, s. 19).

úmluvy k provedení Schengenské dohody. Toto ustanovení správně provedly téměř všechny členské státy.

3.2.3 Druhy řízení (článek 4)

Článek 4 směrnice uvádí, že evropský vyšetřovací příkaz může být vydán v trestním řízení ve všech členských státech (čl. 4 písm. a)). Jeden členský stát však požaduje trestní řízení za trestný čin spáchaný ve vydávajícím členském státě, místo aby odkazoval na „trestný čin podle vnitrostátního práva vydávajícího státu“. Několik členských států z hlediska postavení vydávajícího státu uvedlo, že evropský vyšetřovací příkaz lze vydat v řízení pro činy stíhané podle vnitrostátního práva vydávajícího státu jako protiprávní jednání podle čl. 4 písm. b) a c) směrnice. Ve velkém počtu členských států neobsahují prováděcí právní předpisy výslovný odkaz na řízení vedené pro trestné činy nebo protiprávní jednání, za které může nést odpovědnost nebo být potrestána právnická osoba ve vydávajícím státě (čl. 4 písm. d)). Toto ustanovení správně provedly téměř všechny členské státy.

3.3 Vydání evropského vyšetřovacího příkazu

3.3.1 Obsah a forma evropského vyšetřovacího příkazu (čl. 5 odst. 1)

Ustanovení čl. 5 odst. 1 směrnice stanoví požadavky na obsah evropského vyšetřovacího příkazu a povinnost vydávat evropské vyšetřovací příkazy na základě formuláře stanoveného v příloze směrnice.

Většina členských států formulář stanovený ve směrnici provedla ve vnitrostátním právu v plném rozsahu a v souladu se směrnicí.

3.3.2 Podmínky pro vydání evropského vyšetřovacího příkazu (článek 6)

Podle čl. 6 odst. 1 může být evropský vyšetřovací příkaz vydán, pokud a) je jeho vydání nezbytné a přiměřené pro účely řízení podle článku 4 při zohlednění práv podezřelé nebo obviněné osoby a b) vyšetřovací úkon nebo úkony uvedené v evropském vyšetřovacím příkazu by za stejných podmínek bylo možné nařídit u obdobného vnitrostátního případu.

V některých členských státech nebylo možné zjistit žádné konkrétní výslovné provedení čl. 6 odst. 1, zatímco v několika dalších členských státech byly zjištěny případy nesprávného provedení.

Značný počet členských států výslovně nezmínil možnost konzultace nezbytnosti vydání evropského vyšetřovacího příkazu s vydávajícím orgánem (čl. 6 odst. 3), některé z těchto členských států však přijaly horizontální ustanovení týkající se konzultování vydávajícího orgánu ve věci uznání a výkonu evropského vyšetřovacího příkazu. Malý počet členských států provedl čl. 6 odst. 3 odkazem na konzultaci s vydávajícím orgánem pouze za podmínek stanovených v

souladu s čl. 6 odst. 1 písm. a). Malý počet členských států stanovil konzultaci s vydávajícím orgánem jako povinnou, nikoli jako možnost dle vlastního uvážení.

Většina členských států provedla článek 6 správně. V případě několika členských států však provedení není v souladu se směrnicí.

3.3.3 Jazykový režim (čl. 5 odst. 2 a 3 a čl. 33 odst. 1 písm. b))

Podle čl. 5 odst. 3 musí příslušné orgány vydávajícího státu přeložit evropský vyšetřovací příkaz do úředního jazyka (úředních jazyků) vykonávajícího státu nebo jakéhokoli jiného jazyka, který vykonávající stát uvedl jako přijatelný.

Většina členských států provedla čl. 5 odst. 3 ve vnitrostátním právu v plném rozsahu a v souladu se směrnicí. Velmi malý počet členských států toto ustanovení výslovně neprovedl.

Více než polovina členských států v souladu s čl. 33 odst. 1 písm. b) oznámila, že evropské vyšetřovací příkazy přijímá v jiném jazyce (jiných jazycích) než ve svém vlastním (obvykle v angličtině). Několik členských států podmínilo přijetí takového jiného jazyka (jiných jazyků) naléhavostí žádosti nebo vzájemným závazkem dotyčného jiného členského státu. Malý počet členských států rovněž zavedl preferenční jazykové režimy pro některé sousední členské státy. Zatímco velká většina členských států ve svých prováděcích právních předpisech uvádí jazyk, který lze použít k vyplnění nebo překladu evropského vyšetřovacího příkazu, je-li dotčený členský stát vykonávajícím státem, velmi malý počet členských států ve svých prováděcích právních předpisech jazykový režim neupřesňuje.

3.4 Uznání a výkon evropského vyšetřovacího příkazu

3.4.1 Uznání a výkon evropského vyšetřovacího příkazu (článek 9)

Podle článku 9 má vykonávající orgán obecnou povinnost uznat evropský vyšetřovací příkaz a zajistit jeho výkon stejným způsobem a za stejných podmínek, jako by daný vyšetřovací úkon byl nařízen orgánem vykonávajícího státu.

Velmi malý počet členských států ve svých prováděcích právních předpisech výslovně nezmínil povinnost uznat evropský vyšetřovací příkaz. Jeden členský stát namísto povinnosti uznat evropský vyšetřovací příkaz uvedl možnost uznání dle vlastního uvážení.

Většina členských států provedla ustanovení čl. 9 odst. 2 správně. Tento článek vyžaduje, aby byly dodrženy formální náležitosti a postupy výslovně uvedené vydávajícím orgánem, pokud tyto formální náležitosti a postupy nejsou v rozporu se základními právními zásadami vykonávajícího státu. Jeden členský stát stanovil namísto povinnosti možnost volného uvážení. V několika členských státech nebylo možné určit příslušná ustanovení týkající se správního trestního řízení. Několik členských států provedlo ve svém vnitrostátním právu odkaz na

„základní právní zásady“ formou obecného odkazu na „vnitrostátní právo“ nebo jeho „základní zásady“.

Podle čl. 9 odst. 3 je vykonávající orgán povinen vrátit zpět vydávajícímu státu evropský vyšetřovací příkaz, který nebyl vydán vydávajícím orgánem. Velká většina členských států provedla toto ustanovení odpovídajícím způsobem. Několik členských států však toto ustanovení neprovedlo výslovně a jeden členský stát je provedl jako důvod pro odmítnutí výkonu nebo uznání.

V malém počtu členských států nebylo možné určit výslovné provedení čl. 9 odst. 4 a 5, které upřesňují, jak mohou být orgány vydávajícího státu nápomocny při výkonu evropského vyšetřovacího příkazu ve vykonávajícím státě, zatímco v několika dalších členských státech byly zjištěny problémy týkající se souladu.

3.4.2 Využití jiného druhu vyšetřovacího úkonu (článek 10)

Podle čl. 10 odst. 1 je vykonávající orgán povinen využít jiného vyšetřovacího úkonu, než který je uveden v evropském vyšetřovacím příkazu, pokud požadovaný úkon ve vnitrostátním právním řádu neexistuje nebo by nebyl v obdobném vnitrostátním případě dostupný.

Většina členských států provedla článek 10 odpovídajícím způsobem, ale v několika členských státech byly zjištěny problémy týkající se souladu. Tyto problémy se týkají například toho, že využití jiného druhu vyšetřovacího úkonu je ponecháno na volném uvážení, namísto aby bylo povinné (odstavec 1), nebo je povinné využít mírnějšího vyšetřovacího úkonu, namísto aby jeho využití bylo ponecháno na volném uvážení (odstavec 3), a několik členských států provedlo odstavec 5 jako důvod pro odmítnutí uznání nebo výkonu.

3.4.3 Důvody k odmítnutí uznání nebo výkonu (čl. 11 odst. 1, čl. 22 odst. 2, čl. 23 odst. 2, čl. 24 odst. 2, čl. 26 odst. 6, čl. 27 odst. 5, čl. 28 odst. 1, čl. 29 odst. 3, čl. 30 odst. 5)

Obecná povinnost výkonu evropského vyšetřovacího příkazu podle čl. 9 odst. 1 je omezena volitelnými důvody k odmítnutí uznání nebo výkonu vyjmenovanými v čl. 11 odst. 1, jakož i dodatečnými důvody pro některé vyšetřovací úkony podle čl. 22 odst. 2, čl. 23 odst. 2, čl. 24 odst. 2, čl. 26 odst. 6, čl. 27 odst. 5, čl. 28 odst. 1, čl. 29 odst. 3 a čl. 30 odst. 5.

Více než polovina členských států provedla všechny nebo některé důvody pro odmítnutí uznání nebo výkonu v souladu s čl. 11 odst. 1 jako povinné, zatímco ostatní členské státy je provedly jako volitelné. Některé členské státy neprovedly některé důvody pro odmítnutí uznání nebo výkonu v souladu s čl. 11 odst. 1 výslovně. Dodatečné důvody podle čl. 22 odst. 2, čl. 24 odst. 2, čl. 26 odst. 6, čl. 27 odst. 5, čl. 28 odst. 1, čl. 29 odst. 3 a čl. 30 odst. 5 několik členských států buď neprovedlo, nebo je provedlo jako povinné.

Významné rozdíly v přístupech k provedení ve vnitrostátním právu byly zjištěny v případě čl. 11 odst. 1 písm. d), který stanoví nepovinný důvod pro odmítnutí, pokud by výkon evropského

vyšetřovacího příkazu byl v rozporu se zásadou *ne bis in idem*. Zatímco některé členské státy odkazují pouze na zásadu samotnou, jiné ji upřesňují, a některé z nich doplňují podmínku vymáhání[14].

Pokud jde o důvod pro odmítnutí týkající se základních práv podle čl. 11 odst. 1 písm. f), bylo ve značném počtu členských států zjištěno odpovídající provedení. Několik členských států však takový výslovný důvod pro odmítnutí uznání a výkonu neuvedlo. Několik členských států navíc vypustilo odkazy na článek 6 Smlouvy o fungování Evropské unie a Listinu, několik členských států odkazovalo na Evropskou úmluvu o lidských právech a jeden členský stát na rozsudky Evropského soudu pro lidská práva.

Všechny členské státy provedly důvod pro odmítnutí související s oboustrannou trestností v souladu s čl. 11 odst. 1 písm. g), ačkoli některé členské státy zahrnuly výjimky nebo podmínky, které vyvolávají otázky z hlediska souladu. Pokud jde o kategorie trestných činů, u nichž bylo ověřování oboustranné trestnosti zrušeno, jeden členský stát takové ověřování v případě svých státních příslušníků nevylučuje, zatímco jiný členský stát tak činí, pokud jde o donucovací opatření, ledaže se tato opatření omezují na určité trestné činy nebo existuje určitá prahová hranice. Jeden členský stát stanoví možnost podmínit neuplatnění tohoto důvodu pro odmítnutí uznání nebo výkonu vzájemností. Ve velmi malém počtu členských států chybí odkaz na ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody.

Dva členské státy neprovedly čl. 11 odst. 2, který upřesňuje, že se důvod pro odmítnutí související s oboustrannou trestností, jakož i důvod pro odmítnutí uznání nebo výkonu podle čl. 11 odst. 1 písm. h) nevztahují na vyšetřovací úkony uvedené v čl. 10 odst. 2.

Většina členských států správně provedla výjimku pro fiskální trestné činy v souvislosti s daněmi nebo poplatky a celními a devizovými záležitostmi podle čl. 11 odst. 3, ale v malém počtu členských států prováděcí opatření chybí.

Ustanovení čl. 11 odst. 4 vyžaduje, aby vykonávající orgán před tím, než rozhodne odmítnout uznání nebo výkon evropského vyšetřovacího příkazu z některého z důvodů k odmítnutí uznání nebo výkonu, konzultoval vydávající orgán. Většina členských států provedla toto ustanovení správně, avšak některé tak učinily jen částečně, například vypuštěním slov „zcela nebo zčásti“ a „neprodleně“ nebo vypuštěním požadavku konzultovat vydávající orgán ve věci určitých důvodů pro odmítnutí uznání nebo výkonu.

V souladu s čl. 11 odst. 5 je vykonávající orgán povinen požádat orgán ve svém členském státě o zbavení výsady nebo imunity, pokud je tento orgán k tomu oprávněn. Malý počet členských států toto ustanovení neprovedl nebo je provedl jen částečně.

[14] To vyplývá z článku 54 úmluvy k provedení Schengenské dohody: „za předpokladu, že v případě odsouzení již byla vykonána nebo je právě vykonávána sankce, nebo podle práva smluvní strany, ve které byl rozsudek vynesen, již nemůže být vykonána“.

Vedle důvodů pro odmítnutí uznání nebo výkonu evropského vyšetřovacího příkazu uvedených ve směrnici stanovilo několik členských států ve svých vnitrostátních právních předpisech další důvody. Například pokud je formulář evropského vyšetřovacího příkazu nebo jeho překlad neúplný, nesprávný nebo pokud zcela chybí, pokud je evropský vyšetřovací příkaz úspěšně napaden, pokud je evropský vyšetřovací příkaz vzat zpět nebo existují-li jiné důvody, které znemožňují provedení procesních úkonů.

Takové odlišné přístupy k provádění mohou vést k nesrovnalostem mezi různými právními systémy. Ty by pak mohly ztížit použití směrnice v praxi. Jak potvrdil Soudní dvůr[15], evropský vyšetřovací příkaz „je zajisté nástrojem založeným na zásadě vzájemné důvěry a zásadě vzájemného uznávání a jeho výkon je tak pravidlem, zatímco odmítnutí jeho výkonu je pojato jako výjimka, která musí být vykládána restriktivně“.

3.5 Lhůty pro uznání a výkon a důvody, pro které je možno odložit uznání nebo výkon (články 12 a 15)

Lhůty a zásady stanovené v článku 12 jsou důležité pro účinnost evropského vyšetřovacího příkazu.

Řada členských států neprovedla znění odstavce 1 týkajícího se přijetí rozhodnutí o uznání nebo výkonu a provedení vyšetřovacího úkonu „se stejnou rychlostí a prioritou jako v obdobném vnitrostátním případě“.

Malý počet členských států neprovedl odstavec 2, který požaduje, aby vykonávající orgán zohlednil požadavek vydávajícího orgánu na výkon evropského vyšetřovacího příkazu v kratší lhůtě nebo k určitému datu.

Odstavec 3 stanoví, že rozhodnutí o uznání nebo výkonu evropského vyšetřovacího příkazu musí být přijato co nejdříve a nejpozději do 30 dnů od obdržení evropského vyšetřovacího příkazu. Velká většina členských států provedla lhůtu správně a odpovídajícím způsobem, u několika členských států však existují problémy z hlediska souladu, například z důvodu výjimek.

Odstavec 4 uvádí, že vykonávající orgán musí provést vyšetřovací úkon neprodleně a nejpozději do 90 dnů od přijetí rozhodnutí o uznání nebo výkonu evropského vyšetřovacího příkazu. Všechny členské státy ve svých vnitrostátních právních předpisech tuto lhůtu stanovily.

Odstavce 5 a 6 umožňují prodloužení lhůt. Několik členských států však patrně neprovedlo tato ustanovení správně.

Uznání a výkon evropského vyšetřovacího příkazu lze odložit ze dvou důvodů uvedených v čl. 15 odst. 1. Jakmile takové důvody odkladu pominou, musí vykonávající orgán neprodleně

[15] Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 8. prosince 2020, A. a další, C-584/19, ECLI:EU:C:2020:1002, bod 64.

přijmout opatření nezbytná pro výkon evropského vyšetřovacího příkazu a uvědomit o tom vydávající orgán (čl. 15 odst. 2). Tato ustanovení správně provedla většina členských států. Velmi málo členských států zavedlo povinnost odkladu uznání nebo výkonu, namísto aby poskytly jen možnost vlastního uvážení. Malý počet členských států ustanovení čl. 15 odst. 2 provedl jen částečně.

3.6 Předání důkazů (článek 13)

Podle čl. 13 odst. 1 musí vykonávající orgán předat vykonávajícímu státu důkazy bez zbytečného odkladu. Důkazy lze předat i přímo příslušným orgánům vydávajícího státu, jež byly nápomocny při výkonu evropského vyšetřovacího příkazu podle čl. 9 odst. 4. Ne všechny členské státy provedly toto ustanovení správně.

V souladu s čl. 13 odst. 2 lze předání důkazů pozastavit do vydání rozhodnutí o opravném prostředku. Malý počet členských států toto ustanovení neprovedl, nebo je provedl jen částečně. Několik členských států stanovilo povinnost pozastavit předání důkazů a jeden členský stát uvedl, že předání důkazů nesmí být pozastaveno z důvodu opravného prostředku.

Podle čl. 13 odst. 4 může vykonávající orgán důkazy dočasně předat vydávajícímu státu, pokud jsou významné i pro jiná řízení. Několik členských států toto ustanovení neprovedlo.

3.7 Opravné prostředky (článek 14)

Ustanovení čl. 14 odst. 1 ve spojení s 22. bodem odůvodnění stanoví povinnost členských států zajistit, aby se na vyšetřovací úkony uvedené v evropském vyšetřovacím příkazu vztahovaly opravné prostředky rovnocenné těm, které by byly dostupné v obdobném vnitrostátním případě.

Několik členských států neupřesnilo, že se na vyšetřovací úkony uvedené v evropském vyšetřovacím příkazu vztahují opravné prostředky rovnocenné těm, které by byly dostupné v obdobném vnitrostátním případě, pokud je evropský vyšetřovací příkaz vydán v dotčeném členském státě. Několik členských států nijak výslovně neupravilo své postupy v případě, že jsou vykonávajícím státem. Řada členských států však uvedla, že se použijí vnitrostátní právní předpisy upravující trestní řízení. V malém počtu členských států stanoví prováděcí právní předpisy opravné prostředky specifické pro evropské vyšetřovací příkazy.

Některé členské státy neprovedly výslovně odstavec 2, který upřesňuje, že věcné důvody k vydání evropského vyšetřovacího příkazu mohou být napadeny pouze ve vydávajícím státě.

Značný počet členských států neprovedl výslovně odstavce 3, 4, 6 a 7 týkající se poskytování informací o podání opravných prostředků, lhůt pro podání opravných prostředků nebo důsledků právního napadení.

Podle odstavce 5 se vydávající a vykonávající orgány musí vzájemně informovat o opravných prostředcích uplatněných proti vydání, uznání či výkonu evropského vyšetřovacího příkazu. Zatímco velmi malý počet členských států toto ustanovení neprovedl vůbec, další státy je neprovedly správně.

3.8 Informační povinnost (článek 16)

Většina členských států správně provedla povinnosti podle článku 16 potvrdit obdržení evropského vyšetřovacího příkazu a poskytnout vydávajícímu státu při uznání nebo výkonu evropského vyšetřovacího příkazu další informace. Malý počet členských států však provedl článek 16 jen částečně (např. jsou vypuštěny výrazy „neprodleně“; povinnost potvrdit obdržení evropského vyšetřovacího příkazu není vykonávajícím orgánům uložena, pokud je zapojen ústřední orgán; není proveden čl. 16 odst. 2 písm. b)).

4. SHROMAŽĎOVÁNÍ ÚDAJŮ

V září 2020 zaslala Komise příslušným orgánům a právníkům v členských státech, Eurojustu a Evropské justiční síti dotazníky, v nichž požadovala kvalitativní i kvantitativní informace podle článku 37 směrnice. Obdržela odpovědi od příslušných orgánů devatenácti členských států, Eurojustu a Evropské justiční sítě a devět odpovědí od právníků.

Z odpovědí příslušných orgánů vyplývá, že evropský vyšetřovací příkaz se používá často: počet evropských vyšetřovacích příkazů vydaných a vykonaných od začátku používání směrnice se pohybuje od nízkého třímístného čísla (například jeden členský stát vydal 364 evropských vyšetřovacích příkazů a obdržel 180 příkazů k výkonu) až po nízké číslo pětimístné (například jeden členský stát vydal přibližně 15 900 evropských vyšetřovacích příkazů a obdržel okolo 10 500 příkazů k výkonu). Kromě toho počet evropských vyšetřovacích příkazů, u nichž byla Evropská justiční síť požádána o poskytnutí pomoci, výrazně vzrostl z 255 v roce 2017 na 1 762 v roce 2019. Tato pomoc zahrnovala například přímé kontakty mezi orgány, urychlení spolupráce, jakož i poskytování informací o právních otázkách nebo o stavu trestní věci. O pomoc Eurojustu bylo od počátku uplatňování směrnice požádáno v 3 348 věcech týkajících se evropského vyšetřovacího příkazu. Druh pomoci se v jednotlivých případech lišil a týkal se různých fází od vydání evropského vyšetřovacího příkazu až po jeho uznání nebo výkon a následný postup.

K vyšetřovacím úkonům, které jsou ve většině členských států požadovány nejčastěji, patří výslech osoby a získání informací o bankovních a jiných finančních účtech. Zdá se však, že pravidelně je požadována většina druhů vyšetřovacích úkonů.

Většina vydaných evropských vyšetřovacích příkazů byla úspěšně vykonána (od 76,65 % evropských vyšetřovacích příkazů vykonaných v jednom členském státě po 96,93 % příkazů vykonaných v jiném členském státě) a jen velmi málo příkazů bylo odmítnuto (od 0 % všech evropských vyšetřovacích příkazů vydaných v jednom členském státě po 17 % příkazů vydaných v jiném členském státě). V jednotlivých případech však došlo k několika problémům týkajícím se odmítnutí výkonu evropských vyšetřovacích příkazů, a to například z důvodů souvisejících s oboustrannou trestností nebo z toho důvodu, že požadovaný úkon nemohl být povolen podle vnitrostátního práva, jakož i ze skutkových důvodů nebo z důvodu problémů s překladem, včetně důvodů, jako jsou proporcionalita, zásady *de minimis* a pandemie COVID-19, došlo ale i k odmítnutím bez uvedení důvodu. Pouze několik členských států se dovolávalo čl. 11 odst. 1 písm. f) (základní práva) jako důvodu k odmítnutí uznání nebo výkonu.

Většina členských států oznámila výkon evropského vyšetřovacího příkazu a předání důkazů vydávajícímu státu ve lhůtě 31 až 60 dnů. Velký počet členských států však uvedl, že důkazy od vykonávajícího státu obdržely až ve lhůtě 91 až 120 dnů. Mnoho členských států považuje lhůty stanovené pro evropský vyšetřovací příkaz za odpovídající. Skupina členských států však uvádí (závažná) jednotlivá zpoždění, a to i v naléhavých případech, zatímco některé odpovědi naznačují, že dodržování lhůt se v jednotlivých členských státech liší. Jako některé z důvodů zpoždění byly uváděny interní postupy, pracovní vytížení a pandemie COVID-19, jakož i další důvody, například nemožnost doručit předvolání. Některé členské státy uvádějí, že tyto problémy v případě naléhavých žádostí vyřešily přímými kontakty nebo prostřednictvím podpory od Eurojustu, Evropské justiční sítě nebo Europolu.

Většina členských států považuje současný rámec pro vzájemné uznávání evropských vyšetřovacích příkazů za obecně uspokojivý pro účely získávání důkazů. Neplatí to však pro elektronické důkazy[16], kde členské státy i nadále pociťují silnou potřebu zvláštních pravidel, která je s rostoucí digitalizací a pandemií COVID-19 stále naléhavější. Většina členských států je rovněž přesvědčena, že směrnice zjednodušila a zrychlila shromažďování důkazů a měla pozitivní dopad na justiční spolupráci v trestních věcech. Eurojust a Evropská justiční síť tyto názory do značné míry sdílí.

Byly zjištěny potíže, které brání hladkému fungování evropského vyšetřovacího příkazu, nejčastěji šlo o délku a složitost formuláře. Byly také zaznamenány rozdíly vyplývající z vnitrostátních právních režimů pro získávání důkazů a další praktické problémy týkající se uplatňování v jednotlivých případech. Například vykonávající stát kromě formuláře evropského

[16] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/e-evidence-cross-border-access-electronic-evidence_en

vyšetřovacího příkazu požadoval zaslání vnitrostátního rozhodnutí (soudního příkazu), formuláře nebyly vyplněny úplně, překlady byly nekvalitní a existovaly případy, kdy vykonávající stát nedodržel konkrétní procesní požadavky uvedené vydávajícím státem. Pokud jde o poslední problém, několik členských států na něj upozornilo v souvislosti s přípustností důkazů, které byly získány prostřednictvím evropského vyšetřovacího příkazu, u soudů. Jiné členské státy však žádné problémy s přípustností důkazů neuvedly nebo oznámily, že takové informace nemají. Většina členských států upřednostnila ke zlepšení fungování evropského vyšetřovacího příkazu nelegislativní opatření, členské státy však předložily i návrhy na zjednodušení formuláře.

Pokud jde o odposlech telekomunikačního provozu, většina členských států buď nemohla poskytnout přesné údaje o tom, jak často bylo toto opatření dosud využíváno, nebo vykázala poměrně nízký počet odposlechů. V případě článku 30 se počet vydaných evropských vyšetřovacích příkazů pohyboval od 0 v jednom členském státě po 25 v jiném; počet obdržených evropských vyšetřovacích příkazů se pohyboval od 0 v jednom členském státě po 90 v jiném. V případě článku 31 se počet případů informování pohyboval od 0 v jednom členském státě po nejméně 40 v jiném a počet obdržených informací se různil od 0 v jednom členském státě po 35 v jiném). Většina členských států nebyla schopna uvést, v kolika případech byly odposlechy telekomunikačního provozu (podle článku 30 nebo 31) odmítnuty, nebo státy hlásily velmi nízké počty.

Pokud jde o to, zda jsou ustanovení směrnice o odposlechu telekomunikačního provozu dostatečná s přihlédnutím k technologickému vývoji, většina členských států uvedla, že směrnici v tomto ohledu shledávají dostatečnou, a domnívala se, že výzvy nelze překonat prostřednictvím právních předpisů. Několik členských států navrhlo, že by oblast působnosti směrnice mohla být dále vyjasněna nebo že je zapotřebí zvláštní regulace poskytovatelů tzv. služeb over the top (OTT). Některé členské státy k této otázce nevyjádřily žádné stanovisko.

Na podzim roku 2018 v rámci diskusí o nově navržených pravidlech pro přeshraniční přístup k uloženým elektronickým důkazům konzultovala Komise členské státy ohledně aktuálních problémů a možných způsobů, jak zlepšit přeshraniční odposlechy v reálném čase. Tyto konzultace poukázaly na to, že se podmínky pro vydávání příkazů k odposlechu (například omezení použití tohoto opatření na určité trestné činy nebo na konkrétní hranice trestů) stanovené ve vnitrostátních právních předpisech členských států velmi liší, a upozornily na to, že v souvislosti s přeshraničním předáváním údajů existují zejména technické problémy. Stávající systém evropského vyšetřovacího příkazu byl nicméně považován za vhodný a užitečný nástroj pro vyřizování přeshraničních žádostí mezi členskými státy. Z konzultací rovněž vyplynulo, že legislativní opatření, včetně řešení odposlechu v reálném čase jako součásti navrhovaného balíčku týkajícího se elektronických důkazů a harmonizace různících se vnitrostátních podmínek za účelem řešení současných obtíží, nejsou považována za vhodná. A konečně posouzení souladu ukázalo, že ačkoli většina členských států správně provedla články 30 a 31, některé členské státy neprovedly části těchto ustanovení nebo jinak nedosáhly souladu se směrnicí, neboť například stanovily důvody pro odmítnutí uznání nebo výkonu jako povinné, nikoli volitelné.

Evropská justiční síť i Eurojust také uvedly[17] určité obtíže při praktickém uplatňování směrnice, například vyřizování naléhavých případů, nekvalitní překlady, nedostatky formuláře evropského vyšetřovacího příkazu, chybějící výslovnou právní úpravu „zásady speciality“ a různící se výklady ustanovení. K řešení těchto problémů navrhly přijmout legislativní i nelegislativní opatření.

Z odpovědí právníků vyplynulo, že s evropskými vyšetřovacími příkazy mají omezenou praktickou zkušenost. Byly například zaznamenány velmi omezené nebo vůbec žádné zkušenosti, pokud jde o napadení vydání evropského vyšetřovacího příkazu nebo jeho uznání a výkonu. Malý počet odpovědí ukázal, že žádostem obhajoby o shromáždění důkazů z jiného členského státu (čl. 1 odst. 3) bylo vyhověno jen zřídka. Některé odpovědi zdůraznily význam evropského vyšetřovacího příkazu jako doplňku evropského zatýkacího rozkazu[18]. Ačkoli řada odpovědí naznačila, že současný rámec pro vzájemné uznávání evropských vyšetřovacích příkazů je z hlediska ochrany základních práv dostatečný, bylo předloženo několik návrhů, jak zlepšit fungování evropských vyšetřovacích příkazů prostřednictvím legislativních nebo nelegislativních opatření.

Příklady osvědčených postupů poskytlo mnoho příslušných orgánů členských států, právníci, a zejména Evropská justiční síť a Eurojust. K těmto příkladům patří například přímé konzultace mezi orgány, školení pro odborníky, koordinační schůzky nebo publikace o používání evropského vyšetřovacího příkazu.

5. ZÁVĚR

Směrnice je zásadním nástrojem pro shromažďování důkazů v EU. Pro účely získávání důkazů v trestních věcech přijala nový přístup založený na zásadě vzájemného uznávání. Celkově směrnice poskytla přidanou hodnotu EU ve srovnání s předchozími nástroji tím, že zefektivnila proces shromažďování důkazů a stanovila pro tyto úkony konkrétní lhůty.

Jakkoli uznáváme dosavadní úsilí členských států, toto posouzení rovněž ukazuje, že stále existují obtíže, pokud jde o některá klíčová ustanovení směrnice, například důvody pro odmítnutí uznání nebo výkonu. Komise bude i nadále posuzovat dodržování směrnice ze strany členských států a přijme vhodná opatření k zajištění souladu s jejími ustanoveními v celé EU[19].

[17] Eurojust a Evropská justiční síť také řadu problémů při praktickém používání uvedly veřejně, například ve společném oznámení Eurojustu a EJS z června 2019 a ve zprávě o případech řešených Eurojustem z listopadu 2020.
[18] Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. L 190, 18.7.2002, s. 1).
[19] V souladu se svou strategií prosazování, kterou stanovila ve sdělení Komise nazvaném Právo EU: lepší výsledky díky lepšímu uplatňování (C/2016/8600), Komise přednostně prošetřuje případy, kdy členské státy nesprávně provedly směrnice ve vnitrostátním právu.

Komise zároveň s členskými státy úzce spolupracuje s cílem překonat obtíže při provádění směrnice. Od jejího přijetí uspořádala Komise tři setkání odborníků s členskými státy, aby je podpořila při uplatňování směrnice v praxi[20]. Komise kromě toho zejména pomocí finanční podpory prosazuje účinné používání evropského vyšetřovacího příkazu prostřednictvím zvyšování povědomí o jeho dostupnosti a zdůrazňování nutnosti školit odborníky v praktickém používání příkazu[21]. Rovněž vyvinula digitální systém výměny elektronických důkazů (eEDES), což je nástroj informační technologie, který mohou členské státy použít k rychlé a bezpečné výměně evropských vyšetřovacích příkazů v digitálním formátu v souladu s požadavky stanovenými ve směrnici. Systém lze také použít k předávání elektronických a souvisejících důkazů z vykonávajícího do vydávajícího členského státu. Ve svém sdělení o digitalizaci soudnictví přijatém dne 2. prosince 2020[22] Komise vyzvala všechny členské státy, aby se k systému eEDES připojily, neboť se předpokládá, že systém dále zvýší účinnost směrnice.

A konečně by směrnici měla doplnit budoucí pravidla pro elektronické důkazy[23], která zavedou rychlé postupy zohledňující zvláštní aspekty elektronických důkazů a budou řešit naléhavé a narůstající potřeby odborníků v praxi.

[20] Dne 25. ledna 2016, 18. května 2016 a 22. června 2017.
[21] Budoucí nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí program Spravedlnost.
[22] Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: *Digitalizace soudnictví v Evropské unii – Soubor příležitostí* (COM/2020/710 final).
[23] Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o evropských předávacích a uchovávacích příkazech pro elektronické důkazy v trestních věcech (COM/2018/225 final) a návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví harmonizovaná pravidla pro jmenování právních zástupců za účelem shromažďování důkazů v trestním řízení (COM/2018/226 final).